

A 70 éves Kelényi György köszöntése

Egy tudós 70. születésnapja alkalmából megfogalmazott szavak a műfajból fakadóan személyesek is, de egyúttal már egy gazdag életpálya valamilyen summázatát is kell adniuk. Ennek szellemében szeretném felidézni Kelényi Gyurival kapcsolatos néhány emlékemet, és ejtenék egyúttal néhány szót – a személyes elemeket itt sem mellőzve – tudósi munkásságáról.

Pályám legelején, sőt tulajdonképpen annak tényleges megkezdése előtt az egyetem felsőbb éves diákjaként módom volt vele megismerkedni. Akárcsak jeles pályatársam, Rényi András, én is azok közé tartoztam, akiket az egyetemen tanított, és lehetőségem nyílt építészettörténeti óráira járni. Szerencsémre nekem a 19. századi magyar építészetéről beszélt, számos új mozzanattal és ötlettel megerősítve ilyen irányú érdeklődésemet. Ekkortájt kezdtem járni az Országos Műemléki Felügyelőség (akkor még volt ilyen intézmény!) különböző gyűjteményeibe is, ahol Gyuri korábban dolgozott, és ahol a kollégák örömmel és szeretettel idézték fel személyiségét.

Kelényi György munkáit, könyveit azonban már ezt megelőzően sokan forgattuk. Sokoldalúsága és nyelvismerete okán ugyanis több kötet szerzője volt *A Művészet Kiskönyvtára* című, igen hasznos és igényes ismeretterjesztő sorozatban (akkor ilyen is volt). Néhány angol festőről írt kötetet – a később elsősorban építészettörténetre specializálódó művészettörténészek ugyanis megvolt a műveltsége és érzéke ahhoz, hogy hitelesen és élvezetesen írjon erről a témáról is. Így került ki a tolla alól a kis Turner-, a Constable-, majd később a Gainsborough-monográfia. A Turnerről szóló könyvecskét különösen nagy becsben tartottam, de úgy látszik, más is nagyra értékelte. Egy alkalommal, amikor – még Zádor Anna óráján – Turnerről készült szemináriumi dolgozatomat kellett felolvasnom, az akkor szokásos módon illusztráció jelleggel körbeadtam az említett *Művészet Kiskönyvtára* kötetet, saját példányomat. Valószínűleg nem az én ékesszólásomnak, hanem a könyvecske iránti érdeklődésnek köszönhetően az soha nem került vissza hozzám, valamelyik hallgatótársunk örökre eltüntette.

Komolyra fordítva a szót: bár Kelényi György kutatóként az építészet felé fordult, a festéssel fenntartott intim kapcsolata kitartott. Elsősorban természetesen a barokk koréval, amit a Corvina Kiadónál megjelentetett kötetében érzékletesen mutatott be, illetve a Rubens Medicigalériájáról szóló munkájában is bizonyított.

Tudósi érdeklődésének és kutatásának középpontjában azonban kétségtelenül a barokk építészet, még pontosabban a 18. századi magyarországi építészet áll. A rendkívül termékeny, ám a mai napig nem kellően feltárt korszak számos fő aspektusát vizsgálta. Elsősorban néhány fontosabb személyiségét vette górcső alá, olyan meghatározó szereplőket, mint Franz Anton Hillebrandt és Melchior Hefe. Alapvető publikációkat szentelt a kamara, a hivatalos építészet, a típustervek kérdésének. Egyik kedvenc témája a budai királyi vár, illetve a kastélyépítészet – egyébként Magyarország kastélyépítészetéről a mai napig használatos, népszerűsítő áttekintést is írt. További fő témája a magyar építészettörténészeknek nem kevés fejtörést okozó klasz-

szicizáló késő barokk építészet, amelyről akadémiai disszertációja is szól. A „nagy” építészet mellett az enteriőr mint olyan is foglalkoztatja. Az utalásszerűen említett munkákban imponáló a levéltári források feldolgozásának mélysége, a magyar és osztrák összefüggések megrajzolása, akárcsak a tágabb nemzetközi háttér ismerete. A levéltári források közül az írott és a rajzi dokumentumok egyenrangú kezelése metodológiájában is példamutató.

Legyen szabad e ponton ismét személyes területre tévednem. 1988-ban Zádor Anna bemutatott egy kolléganőjének, illetve barátnőjének, a University of Virginia professzorának, Dora Wiebensonnak. Ismeretségünkből szoros szakmai kapcsolat lett; elhatároztuk, hogy kettőnk szerkesztésében, további magyar szerzők bevonásával angol nyelvű magyar építészettörténetet adunk ki Amerikában. Felkértem több kollégát a részvételre, többek között – mint a barokk építészet legavatottabb magyar szakértőjét – Kelényi Györgyöt is. Ő ténylegesen rangidős és korelnök volt köztünk, mégis vállalta a közreműködést. Nem volt könnyű egy idegen nyelv és egy más kultúra közegében, annak kívánalmai szerint dolgozni, kollektív munka keretében a feladatnak eleget tenni, de Gyurival az együttműködés tökéletesen zavartalanul folyt. Amerikai társszerkesztőm – az érintett emberi kvalitásait: nyugalját, segítőkészségét, humorát is nagyra értékelve – hamar felismerte, hogy a barokk korszak egyik európai rangú ismerőjét tudhatja szerzőjének.

Az egyetemi életben többször volt alkalmam együtt vizsgáztatni vele. A tanári szoba tárgy-szerű közegében mint vizsgabizottsági elnök mindig megtalálta a nyugodt légkör kialakításának, ugyanakkor a vizsgáló sokoldalú „kikérdezésének” eszközeit. Ez a humánus és kollegiális hozzáállás azonban nem jelentette a jó osztályzatok könnyű megszerzését; Kelényi tanár úr – csak úgy, mint saját tudósi működésében – a diákokkal szemben is magasra állította a mércét.

Nem lenne teljes a kép, ha nem ejtenék néhány szót azon kapcsolatokról, amelyek Kelényi Györgyöt saját intézetemhez kötik. Bár intézményesen ezek kevésbé jelentősek, Gyuri mégis számos szállal kapcsolódik hozzánk. Nem pusztán mint művészettörténésznek nemzedékeinek tanára, akik közül többen nálunk kaptak állást, bár ez korántsem elhanyagolható szempont. Emellett jó néhány kiadványunkban szerzőként szerepelt, egyebek között intézetünk periodikumában, az *Ars Hungarica*ban. És kevesen tud(hat)ják, hogy ha intézetünk Levéltári Regesztagyűjteményében a Thurzó család, az Udvari Építészeti Igazgatóság vagy Kapossy János hagyatékának regesztáit nézegetik, akkor az ő ifjúkori keze munkáját forgatják.

Ez alkalomból, kedves Gyuri, a jó egészségen kívül mint vérbeli tudósnak mi mást, mint további jó munkát szeretnék kívánni Neked.

Sisa József
igazgató
MTA BTK Művészettörténeti Intézet